

آن ها بهره های فراوان بودند؛ و از این روی، «زندگی بخشی» این پدیده های طبیعی را ستودند و از میان این پدیده های طبیعی، خورشید که با پرتوهایش (مهر) به این زمین و همه زیستمندان روی آن گرمای زندگی می بخشید، بیش از همه مورد ستایش قرار گرفت. سپس نیکانمان با ژرف نگوی در بزرگترین منشاء نور مادی (خورشید) و با شناخت اثرات زندگی بخش پرتو های آن (مهر) به شناخت درونی بزرگترین منشاء نور مینوی (خداند) دست یافتد و فروزهای پاک و جاودانش همچون مهر و محبت مینوی را ستودند و کوشیدند تا برترین صفاتی را که برای او متصور بودند همچون مهر ورزی و پیمان داری و میانه روی و دادگستری را در نهاد خود نیز پرورش دهند و آن آیین را «آیین مهر» نامیدند.

آیین مهر در ایران و بسیاری از کشورهای جهان هزاران سال پایدار ماند و پیروان فراوان یافت چنان که در سده اول پیش از میلاد، این آیین توسط رومی ها در سراسر قاره اروپا، غرب و شمال آفریقا و آسیای کوچک و پیرامون دریای سیاه منتشر شد و طی پنج سده در بخش بزرگی از جهان گسترش یافت.

به نظر من رسد که آیین مهر را من توان «مادر همه آیین ها» دانست و هنوز نیز بسیاری از نهاد ها و سنت های این آیین کهن به صورت های گوناگون در باورها و سنت های پیروان آیین های دیگر در میان ایرانیان و دیگر ملت های جهان زنده مانده است که یکی از آن ها «جشن یلدا» است.

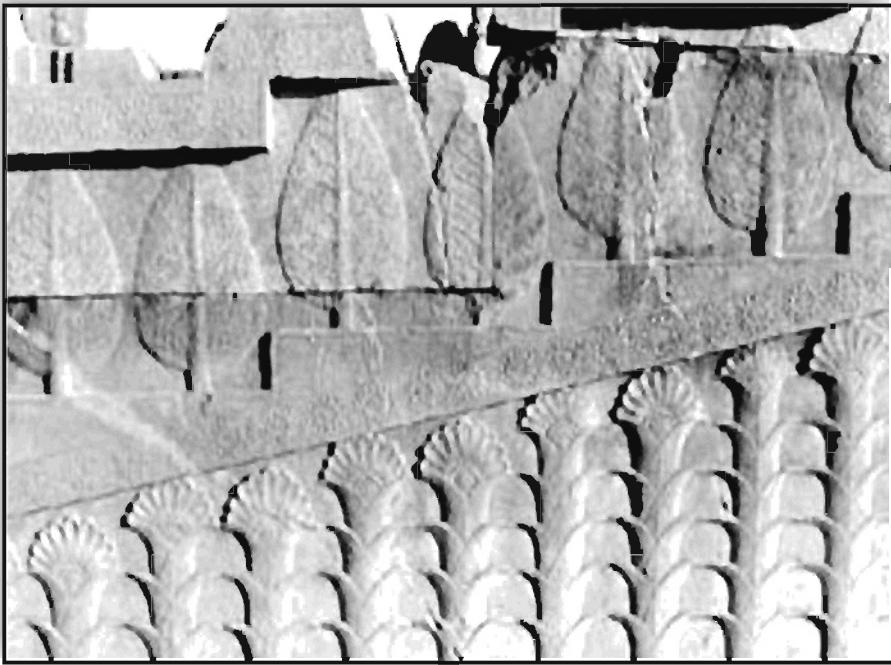
جشن یلدا، جشن زایش مهر است. چون نیاکان ما می دانستند که از آغاز دی ماه، روزها به تدریج بلندتر و شب ها کوتاهتر می شود و خورشید هر روز

درخت سو در فرهنگ ایران جایگاه ویژه ای دارد و از هزاران سال پیش تاکنون مورد علاقه ایرانیان بوده است. گرامیداشت درخت سرو در فرهنگ ایران با گسترش آیین مهر در ایران کهن در پیوند است. در هزاره های دور، نیکان هوشمند ما که در طبیعت و با طبیعت زندگی می کردند، پس از مشاهده خورشید و ماه و ستارگان و تجربه تغییرات طبیعی فصول و کوتاهی و بلندی روز و شب، فعالیت های روزانه خود را بر بنیان این پدیده های طبیعی و دگرگونی های آن ها تنظیم کردند و از

درخت سرو در سنگ نگاره های تخت جمشید

درخت سرو در سنگ نگاره های تخت جمشید، بازتابی از باغ های هخامنشی

سرو چمان من چرا میل چمن نمی کند
همدم گل نمی شود یاد سمن نمی کند
(حافظ)

سرو بالای کمان ابرو اگر تیر زند
عاشق آن است که بر دیده نهد پیکان را
(سعدی)

آن میر غوغا را بگو، وان شور و سودا را بگو
وان سرو خسرا را بگو مستان سلامت من کنند
(مولوی)

گرت ز دست براید چو نخل باش کویم
ورت ز دست نیاید چو سرو باش آزاد
(سعدی)

سرو شو از بند خود آزاد باش
شمع شو از خوردن خود شاد باش
(نظامی)

یکی بخرام در بستان که تا سرو روان بینی
دلت بگرفت در خاله برون آتا جهان بینی
(خاقانی)

چنان که یاد شد ، در آثار برجای مانده
از دوران گسترش آیین مهر در ایران و
اروپا، بسیاری از نمادهای مهری را که
نzed مهربان بسیار گرامی بود، می توان

نام هایی چون «سرو ناز» را بر فرزدان خود می نهادند و در هنگام زایش فرزندانشان به جای قربانی کردن، به نام نوزاد درخت سروی می کاشتند تا سرو آزاد و فرزندشان با هم بزرگ شوند و زندگی سبز و سرنوشتی روشن داشته باشند.

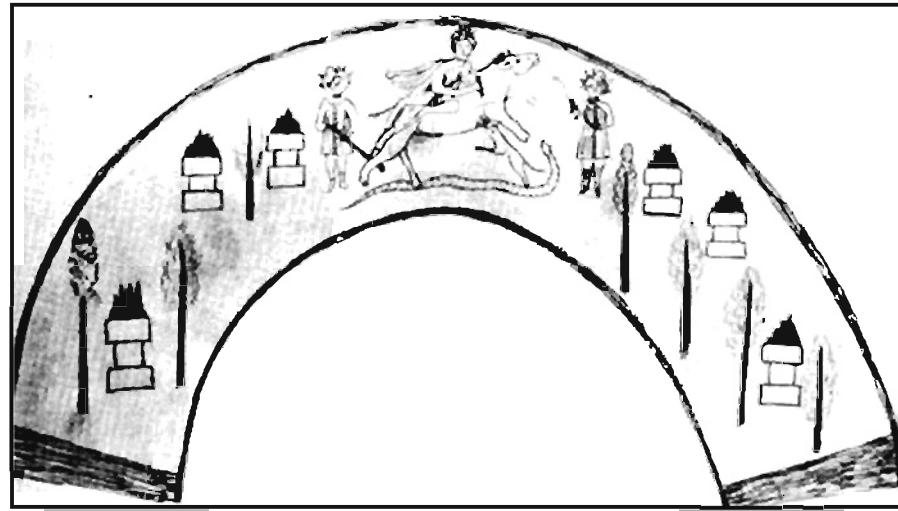
نzd مهربان، درخت سرو با صفاتی چون آزاد، راستین، بلند، سرفراز، سرکش، تازه، جوان، جوانه، نوخاسته، سایه دست، سایه گستره، سهی، پابرجای، پادرگل، پایدار، چمن زاد، بستانی و بستان ارای شناخته شد و به کنایه از معشوق با صفاتی چون موزون، سیمین، سیم الدام، گل الدام، بهار الدام، لاله رنگ، سمن بار، سهی بالا، صنوبر خرام، طوبی خرام، خوش خرام، پریشان خرام، قیامت خرام، بی پروا خرام، قیامت قیام، خرامنده، خرامان، چمان، سبک جولان، هودار، خوش رفتار، روان، دلجوی ، قباوش ، سبزپوش، یکتاپوش و ... به ادبیات مردمان این سرزمین راه یافت:

بیشتر در اسما می ماند و نور و گرمی می پراکند. از این روی در آخرین شب پاییز (در از ترین شب سال) و پیش از آغاز نخستین روز زمستان، برآمدن «نخستین پرتوهای خورشید تابان» را که «مهر» می نامیدند ، به عنوان لحظه «زایش مهر» جشن می گرفتند که جشن «یلداء» و یا جشن «شب چله» نامیده شد. (از اول دی ماه تا دهم بهمن ماه که ۴۰ روز است «چله بزرگ» و از دهم بهمن ماه تا بیستم آسفند ماه نیز «چله کوچک» نامیده می شود؛ چون در این ۴۰ روز دوم یا چله کوچک از شدت سرما نسبت به چله بزرگ کاسته شده است).

در باور پیروان آیین مهر، سرو درختی است که ویژه خورشید و زایش مهر است؛ درختی که همیشه سبز و با طراوت است و در برابر سردی و تاریکی پایداری می کند. از این روی «سرو» نماد مهر تابان و زندگی بخش و نشانه نامیرایی و ازادگی و پایداری در برابر نیروهای مرگ آور بود. از این روی در شب زایش مهر، «سرو مهر» را می آراستند و هدایای در پایش می نهادند و با خود پیمان می بستند که برای سال دیگر نیز سرو همیشه سبز دیگری بنشانند. براین پایه، درخت سرو از دیواری تاکتون عضوی ثابت و جدالشدنی از باغ های بیهشت گونه ایرانی است که یادگار آن باغ های شهر پارسه و آثار برجای مانده از نگاره های شهر پارسه و آثار برجای مانده از نیایشگاه های مهری و نقش های ابریشمی قالی های باشی ایرانی و بسیاری دیگر از آثار هنری دوره های مختلف تاریخی از گبه و گلیم و ترمه گرفته تا مینیاتور و کائسیکاری در بنای های مختلف برجای مانده است.

بر بنیان باورهای مهری، نیاکانمان

درخت سرو از هزاران سال پیش در ایران کاشت می شده و یکی از نمونه های کهن‌سال این درخت، سرو کاشمر بوده است که بنا به قول مشهور به دست زرتشت کاشته شده بود . اکنون نیز نمونه های کهن‌سال دیگری از درخت سرو در بوختر از نقاط ایران همچنان استوار است که مهمتر از همه سرو کهن‌سال چند هزار ساله در شهر ابوکوه یزد است که کهن‌سال ترین سرو جهان به شمار می رود.

طرحی از سرو در کنار آتشدان پردر نیایشگاه مهری در شهرکهن «دورا اردپوس» (روستای صلاحیه امروزی در مرز جنوب شرقی سوریه با عراق)

**سرو ابوکوه یزد ،
کهن‌سال ترین درخت سرو جهان**

به هر روی، خوشبختانه درخت سرو در ایران و همه کشورهای جهان در دسترس ایرانیان است و حتی در کشورهای سرددسیر با اندک تلاشی می توان آن را در گلخانه کاشت و نگهداری نمود و در جشن یلدا استفاده کرد. تیره سرو در دنیا دارای ۱۲ تا ۱۵ جنس و نزدیک به ۱۴۰ گونه است. مهمترین جنس این تیره یکی سرو کوهی (*Juniperus*) است که ۷۰ تا ۶۰ گونه آن در نقاط معتدل نیم کره شمالی و شرق آسیا می روید. در ایران ۷ گونه از سروهای کوهی در ارتفاعات شمال و شمال شرقی می رویند. از دیگر جنس های این تیره که در ایران می روید جنس یزدین (*Cupressus*) است که ۱۳ تا ۱۵ گونه در دنیا دارد و از غرب آمریکای شمالی تا گواتمالا و آسیا تا شرق اروپا انتشار دارد. این جنس در ایران یک گونه با دو واریته دارد که مخصوص جنگل های شمالی یعنی جنگل های حوالی رو دبار و منجیل در دره سفید رود و مرزن آباد در دره چالوس و جنگل های حوالی گرگان و همچنین در شمال شرقی خاش است.

پس بر این پایه می توان در نظر گرفت که «سرو مهر» را در شب زایش مهر با نمادها و نشانه هایی دیگر نیز می ازستند که هر یک نزد مهریان نشانی ویژه با پیام رازگونه و نهفته در خویش بود. چنان که بر فراز سرو به نشانه خورشید یا مهر تابان ستاره‌ای زرین یا سرخ برمی افراشتند و شاخه های درخت سرو را با دو رشته بندی سرو مهر یا درخت یلدا استفاده نمود، می شود به این نمادها اشاره کرد: خورشید، شیر (نام و نشان مرحله چهارم ورود به آیین مهر، و نماد آتشن / خورشید) و یا شیر و خورشید، هلال ماه و ستاره ای میان آن (نشان پارسی یا مرحله پنجم در آیین مهر)، کلاع (پیک مهر و نام و نشان مرحله ششم ورود به آیین مهر)، تنديس زن (نماد تاهید مادر مهر)، حلقه (نماد مهر و نشان پیوند با مهر و مرحله هفتم)، صدف (زایشگاه مهر)، دلفین (پروراننده مهر)، گل نیلوفر آبی (نگهدارنده مهر)، مروارید (به نشانه مهر)، خروس سیبید (نماد مهر / سروش)، سگ (پاور مهر)، نوارهای سرخ و زرد و آبی (رنگ های شاخص به نشانه مهر، در تن پوش مهریان).

پس از گسترش آیین مسیح در اروپا، پیروان این آیین نیز به بسیاری از سنت های مهری همچنان پاییند ماندند؛ چنان که می دائم امروز سنت کهن برافراشتن و آواستان سرو به صورت آذین بندی درخت کاج هنوز متدائل است.

هستند از آسیب رساندن به این درختان همیشه سبز و یادگاران کهن فرهنگ ایران زمین در چنین مراسمی پرهیز می‌کنند و می‌کوشند تا پس از پایان جشن شب یلدا، در صبح روز بعد (خرم روز) این درختان زیبا را به خانه اصلی خود در طبیعت بازگردانند و در باغ و باعچه و بوستان‌ها به خاک بنشانند.

برخی منابع برای مطالعه یافته:

- ۱- تاریخ آیین راز آمیز میراثی، هاشم رضی، تهران، پیغمبرت، ۱۳۸۱.
- ۲- دین مهر در جهان باستان، مرتفعی ثابت فر، تهران، نومن، ۱۳۸۵.
- ۳- مهر، مهر، پوران فرجزاده، نگاه، تهران، ۱۳۸۶.
- ۴- پژوهشی در فرش ایران، تورج ذوله، تهران، پیاوی، ۱۳۸۱.

دکتر شاهین سپتا مسئول بخش جشن‌های بنیاد میراث پاسارگاد است.
این مقاله ایشان در سایت <http://www.drshahinsepanta.blogsky.com> آمده است.

یک دیگر از جنس‌های این درخت همیشه سبز، سرو خمره‌ای (Thuya) است که ۵ تا ۶ گونه در آمریکای شمالی و مشرق آسیا دارد. در ایران یک گونه از این سرو به عنوان زینت بخش باغ‌های ایرانی به کار می‌رود که به آن سرو کاشی یا سرو خمره‌ای گویند و خاستگاه Thuya orientalis این سرو در ایران در دره کتول در نزدیکی گرگان است. واریته‌ای از سرو که در ایران خواهان زیاد دارد، سرو نامدار باغ‌های ایران یا «سرو ناز» یا «سرو شیراز» است.

امروزه در سراسر ایران و در همه فصول سال می‌توان نهال‌های گل‌انی گونه‌های مختلف سرو را با بهای مناسب از گلخانه‌ها تهیه نمود و لازم به یادآوری نیست که دوستداران فرهنگ ایران و آیین مهر که از پاسداران زمین و محیط زیست نیز

JEWELRY BY DESIGN

بایست سال تجربه در امر جواهر

Celebrate your moments
with our timeless design

Exquisite Bridal Collection
Unbeatable Values

با وقت قبلی

713-882-2562

Roshanak Far Sheri Khatami

پری م. دیویس
وکیل رسمی دادگستری

PATRICIA M. DAVIS
Attorney at Law

- Automobile Accidents
- Family Law
- Personal Injury
- Death Cases
- Business Law
- Insurance
- Work Related Injuries

- دعاوی خانوادگی
- مدعاهای جانی
- موارد مرگ و میر
- مدعاهای ناشی از کار
- قوانین مربوط به مشافعه
- بیمه‌ها

بگذرید تا من مشاور و راهنمای شما
در تمامی امور حقوقیتان باشم

Patricia M. Davis
www.houstonattorneyspatrickdavis.com

(713) 621-2552

3334 Richmond Avenue, Suite 206
Houston, Texas 77098